

eredeti latin szöveg értelmét adja vissza, kimondhatjuk, hajszálpontos-sággal, ahogy az csak tökéletes tárgyismeret alapján lehetséges.

Bár a fordító itt-ott elsimítja Anonymus rendkívül jellemző anachronismusait (mint például a kievi csata előtt Álmossal elmondattott beszédben a híres: *«philosophus quidam dixit»* kitétel kissé elmosódik az: «ahogy egy bölcs mondja» átültetésben), általában véve — s ezt különösen a régi alkotmányunk emlékeit fenntartó részekre akarjuk kiemelni — szinte az eredetit pótló hűséggel adja vissza Anonymus gondolatait.

S e józan magyar stílus kitűnően tükrözi vissza Anonymus latin stílusának jellemét. Anonymus, *P. mester*, nem volt az a stílusművész, mint közel egykorú elődje, az első magyar ránk maradt történelem szerzője: Szent László udvari papja. Bár történelmi műfaja — a francia földön virágzó regényes gesta-forma ugyanaz, bár a két szerző műveltsége is ugyanabból a talajból — a francia műveltségéből — fakadt, bár kompozíció, előadás és jellemzés dolgában vetekszenek egymással, mégis mélyreható különbség választja el őket életfelfogásukban, történet szemléletükben. Mindkettejük előadásának központjában egy-egy hős élete s tettei állanak — mint ezt munkájuk műfaja: dinasztikus érdekű hőstörténet, «gesta» (=valakinek cselekedetei) magával hozza. De míg a Szent László udvarában élt pap hőse a keresztény uralkodói eszményt megtestesítő, a jog, béke és igazság uralmát megvalósító kegyes Szent László király, addig Anonymusé, *P. mesteré*, «a lovagkori irodalom remekeiben megénekelte harcoss», a «pogány foglalt hősök, Árpád és vitézei» (Hóman). S e mélyreható különbség megvan a két író stílusában is. A Szent László-kori író színes képei változatos, finoman árnyékoló hasonlatai, az egész munka szelleméből fakadó emelkedettebb, bibliai idézetekkel átszótt stílusa (bár itt-ott például csataleírásoknál használt nyersebb kifejezéseket, hasonlatokat is) valóságos formulas-könyvvé tette munkáját későbbi átdolgozói számára. Hogy mást ne említsünk, például Kálti Márkus, Nagy Lajos király levéltárának őrzője, a Bécsi Képes Krónika szerzője, annak a kegyetlen pusztításnak leírásához, melyet az áruló Bazarád oláh vajda Károly Róbert seregében véghez vitt, a több mint harmadfélszázaddal ré-

gebbi Szent László-kori gestából: Géza és László hercegeknek Salamon király fölött nyert véres vác — monyoródi győzelme leírásából kölcsönzött több jellemző kitétel!! Hatott ugyan e XI. századi író Anonymus stílusára is, de ez a hatás alig egy-két frázis átvételére szorítkozik. Anonymus latin stílusa sokkal egyszerűbb, bár olykor elég erőteljes, de Szent László-kori elődjével szemben mégis csak szegényes, prózai, mondatszerkesztése olykor pongyola. Magyarra fordítójának természetesen ezt a pongyolaságot el kellett tüntetnie a helyes értelem kedvéért, de keresetlen, csak az értelem helyes visszaadására törekvő nyelve adta vissza — véleményünk szerint — a leghívebben Anonymus latinságának egyéni zamátját.

Ez a kiadvány egyaránt díszére válik a tudós fordító és kommentáló nyelv-tudományi munkásságának és a «Napkelet könyvtára» sorozatának s a legfrissebb «magyar Anonymus»-ban minden kvalitás megvan ahhoz, hogy olvasóközönségünket meghódítsa.

Bartontek Emma.

Szomorj Dezso: A mennyei küldőne. (Novellák.) Szomorj a világ beteg részét szereti festeni. Vonzódik a különlegeshez, szertelenhez, misztikumhoz s mindenhez, ami — aberráció. «Hölgyei» — e szó melléközöngéje jól jellemzi női alakjait — érzékek rabjai, hiszterikák, kiknek hivatása abban áll, hogy poklai legyenek a férfinak (Szalanczy Marietta, Emlékkönyv stb.) s hűséggel csak egy dologhoz ragaszkodjanak: a hűtlenséghez. A körülök szövődő témákat az író bizonyos szentimentális peszsimizmus hangján, néha a világba bámészan néző ifjú meglepődésével mondja el s úgy látszik, előadásának raffinalt naivsága — valójában szatirikus éle — okozza, hogy vannak irodalmi inyencek, kik pikáns csemegét találnak novelláiban. Férfialakjai sem különbek a nőknél. (Mócsi, Boldogító Kranz bácsi, Éjjel a Himaláján.) Romantikus ködbe vázolt ckrétinek, kik úgy látszik, már születésük előtt, az író képzeletében degenerálódtak. Tulajdonképpen a mult századvég dekadens légkörében születtek (milyen rég volt!) s azóta kétszer haltak meg: először az életben, másodsor az irodalomban.

Amilyen érzékiek s mégis érzéken-tüliek (mert irreálisak) Szomorj alakjai, oly buja és beteg a nyelve és stílusa is.

A nyelv törvényeinek egyszerűen fityyelt hány. Minden író tudja, hogy a mondat szerkesztésre az egyszavas mondatról a körmondatig bizonyos szabályokhoz kötött, de igen változatos skála áll rendelkezésére. Minden magyar író tudja azt is, hogy magában a mondatban szintén határozott dallam van, melyet a hangsúly, szórend, vonzat törvényei modulálnak. Az újabb stílusátalakításokra törekvő modern irodalom ezért nem is a mondatok belső szerkezetének felforgatásában kereste az újszerű stílusátalakítás elemeit — a nyelv szelleme ellen nem véthet, akinek oltára a nyelv —, hanem új trópusok feltalálásában.

Szomorj a mondat belső rendjét tudja fel. Idegen szellemű szerkesztéssel a mondatok oly szórendi skáláját alkotja meg, melyen valami germán dallammal kevert jiddis kharivári érzik. Torz inverziói ép nyelvérzékre nézve valósággal fűlérték.

Érdekes, hogy egyik novellájában «nagy író úriember»-nek nevezi magát s egy másikban «a legrbrilliansabb irodalmi zenész»-ről beszél, akin persze szintén önmagát érti. Hallgassuk meg műsorának egyik fugáját: «...Johannát újabb kínok gyötörték. Mélyen lehajtva fejét a szemek merev kidülledésével s a száját kitérve, mint egy kaput, a hányási ingernek és izgalomnak olyan baljósulát hangjait, beütéseit, triollait, tremollait, hörgéseit és csuklásait hallatta megint, hosszan kitért orgonapontokban, hogy az egész templomi társaságot, az összes gyomrokat és emésztőköszülékeket valami szuggesztív és ellenállhatatlan ragály formájában hasonló rosszullett fogta el. Az általános és kollektív bőfentéseknek olyan kórusa támadt, a gyakori magánszólamoknak egyéni kiválóság szerint, színezés és hangszerelés szerint való mélybe és magasba szökésével, hogy Izrael legdúsabb akkordjait fölülmúlta Jeruzsalem szombati ebédjein» stb. Egy másik buffonia: «Fiatallal, micsoda éles kitérésben! az átkok egész katedrálisát röptette az égnek, a merész szavak ívelésével, a zengő düh harangzúgásával, elveszve a térben! A fecskék megriadva féloldalt fordultak ilyenkor, a röpülésük vad eleganciájában. A házjalambok pedig messze elcsattogták fehér szárnyak lapátforgását. És mindez borzasztó volt».

Ez hát az irodalmi zene! Hol keressük azonban az íróúriembert? X.

Oláh György: Görögtűz. Regény. A Napkelet könyvtára. Budapest, 1926.
Oláh György kis regénye, melyet inkább hosszabb lélekzetű novellának nevezhetünk, a kommunizmus utáni időben játszódik. Egy huszonnégyesztendős főhadnagyocskára körül forog a cselekmény. Ez a fiatalember, Barcza István parancsnok úr, épen a fővárosba igyekszik csapatával, ahová valóságos fővezéri álmok vonzzák, mikor egy kisváros lakosai maguknál marasztalják, hogy «rendet csináljon.» Barcza a küldöttség fejében egykori harctéri bajtársára ismer s enged a kérésnek. Ezzel aztán igen mozgalmas élet kezdődik a vidéki fészekben. Korlátlan hatalom lesz osztályrésze a katonáknak, első sorban a fiatal parancsnoknak, aki egész véletlenül cseppen bele e nagy hatalomba. Hercegi kastély a lakása, tejbe-vajba fürdik s ideig-óráig mindennemű vidéki kiskirályok fölébe kerül. Persze méltóságán, tehetségén felül emelkedik, jobban mondva a helyzet emeli őt oly magasra, hogy a végén saját maga ijed meg tőle. Amíg idáig jut, sok furcsaság történik vele. Nem holmi véres reakción vagyunk tanui, hanem életerős s a lövészárkokból cézári pózban hazatért civil-lenező katonák féktelen jókedvének és hancurozásának. Barcza parancsnok úr s néhány benfentese oly önhitt s komoly meggyőződéssel sütögetik egy izgalomban kimerült vidék társadalmában a képzelte nagy tettek görögtűzrakétáit, mintha valóban éles töltéssel lövöldöznének s ha tesznek, beszélnek, mindig úgy csinálják, mintha az egész ország hallaná s bölcs Anonymusok jegyeznék föl tetteiket.

A parancsnok úr természetesen megszűt túlemelkedik valamennyi társán tettvágyban, önbizalomban. Eleinte csak uralkodási vágyát érzi magában: az első gyűlés kezdetén még azt sem tudja, miről van szó, mit kell mondania, csak kivételes helyzetét élvezi, melyből, ha akarná sem menekülhetne egy darabig. Hanem hamarosan belemelegszik, igen erélyesen oszlatja szét a szegény civilgyűlést, belejön a sablonos szónoklatokba s ha nem tesz is érdemlegesen, nem igen árt senkinek. Megregulázza a város vezetőségét, odamondogat a szolgabíráknak, sőt a makrancos főjegyző urat le is tartóztatja. De hát mindebből senkinek sem lesz baja, még a főjegyző úrnak sem. Milyhelyt kitudódik Barcza mindenhatósága, ő az első ember a bálban: szép